

Zondag 5 januari 2020 - De ster volgen

Lezing: Mattheüs 2 : 1 – 12

De kersttijd zoals wij die kennen, en die we vandaag in feite afronden, is een mengsel van twee verhalen. Dat van Lucas, met de herders en keizer Augustus, en dat van Mattheüs met de wijzen uit het oosten en met koning Herodes. Veel kerstliedjes springen vrolijk van de ene naar de andere vertelling. ‘Herders op den velde hoorden een nieuw lied’ en ‘Wijzen uit het Oosten.’ En ook de kerststal heeft herders met hun schapen én koningen met hun cadeaus.

Over de herders hebben we met Kerst uitgebreid gehoord. Met de herders keken we verder en we hoorden de woorden van de engel: ‘Ik verkondig u grote blijdschap’. Dat was Lucas’ verhaal. En vandaag klinkt Mattheüs. Nu gaat het over de magiërs, die met grote blijdschap hun ster opnieuw zien verschijnen. Grote blijdschap: vóór oud en nieuw de herders die het kind komen verwelkomen en dat in de hun bekende voerbak. En na oud en nieuw de wijzen die het kind komen zoeken en aanbidden en dat vanwege de ster die zij aan de hemel hebben zien verschijnen.

Grote blijdschap voor en na. Ik weet niet hoe het u vergaat maar ik ben altijd weer benieuwd waarom ze daar nou precies zo blij zijn. Wat is er aan dit kind? Wat zien ze in dat verhaal dan precies?

In feite niks. Maar toch is er dat enthousiasme. Ja, ze horen van alles over dat kind, maar dan nog. Waarom heten ze dit kind zo van harte welkom? En wat betekent dat dan voor ons? Kunnen wij op de één of andere manier aanhaken bij al die opgetogen reacties?

Zonder nu direct al te ontnuchterend te willen beginnen op deze eerste zondag van het nieuwe jaar, de uitbeeldingen van de kerststal zoals we die meestal zien, daar klopt eigenlijk niet veel van.

De os en de ezel worden in geen van de evangeliën genoemd, die zijn pas in de loop van de kerkgeschiedenis de kerststallen binnen gelopen.

Als we vanuit het evangelie van Lucas naar de kerststal kijken, dan zijn er helemaal geen wijzen uit het oosten en zelfs geen ster.

En als we, zoals vanmorgen, vanuit het evangelie van Matteüs kijken, dan zijn er wel de wijzen, de magiërs uit het oosten en de ster, maar dan is er geen stal en zijn er ook geen herders en engelen.

Om nog maar de zwijgen van Marcus en Johannes die helemaal geen geboorteverhaal van Jezus vertellen en dus geen aanleiding geven tot wat voor kersttafereel dan ook maar.

In feite kunnen we zeggen dat het geboorteverhaal van Jezus niet in die ene kerstnacht is ontstaan, maar in de loop van de tijd daarna.

In de loop van de tijd zijn de beide verhalen van Mattheüs en Lucas samengevoegd, samen met de os en de ezel die uit het bijbelboek Jesaja komen.

En de magiërs/sterrenkundigen/wijzen uit het oosten zijn pas in de Middeleeuwen drie koningen geworden en hebben toen hun namen gekregen: Melchior, Caspar en Balthazar, waarbij de ene zwart is geworden omdat men hen in die tijd zag als vertegenwoordigers van de drie continenten: Europa, Azië en Afrika.

Zo is de kerststal en het kerstverhaal zoals wij dat kennen, samengesteld uit verschillende elementen uit verschillende tradities en tijden.

En dat is helemaal niet erg, want Mattheüs heeft bij het schrijven van zijn evangelie hetzelfde gedaan.

Mattheüs schreef zijn evangelie ongeveer 70 jaar na het begin van onze jaartelling. En hij heeft het geschreven vanuit de herinneringen van zijn tijdgenoten, de eerste christengemeenschappen in die tijd.

En daarnaast gebruikte Mattheüs zijn Bijbel, ons Oude Testament, om de bedoeling van zijn verhaal van de geboorte van Jezus duidelijk te maken.

Het gaat Mattheüs er dus vooral om, om de betekenis van dit kind, Jezus, te vertellen.

En Mattheüs heeft daarbij flink wat gebladerd in zijn Bijbel. Hij kende natuurlijk Psalm 72, de koningspsalm, over de koning die vrede zal brengen, en Jesaja 60 over de volken die met goud en mirre de koning eer komen bewijzen.

Maar Matteüs heeft nog verder teruggebladerd en is uitgekomen bij Abraham.

Aartsvader Abraham die zelf ooit uit het Oosten, uit de volkenwereld was weggeroepen door God en de belofte van Gods verbond heeft ontvangen om een groot volk te worden: 'in u zullen alle volken gezegend worden'.

En nu, hier in Matteüs 2, bij de geboorte van het kind Jezus, komen die zonen van Abraham, de volken weer in beeld, nu met hun geschenken: goud, wierook en mirre. De kinderen van Abraham weer verenigd rond het kind van de belofte.

Zo tekent Matteüs de wereldwijde betekenis van dit kind. Het heil van God voor de wereld, dat zichtbaar wordt in dit kind, in dat heil mogen ook de volken meedoen.

En dat gebeurt via Jeruzalem en de Schriften, immers de magiërs reizen via Jeruzalem,

en daar vertellen de geleerden van Herodes hen dat de Schriften zeggen dat de nieuwe koning in Betlehem geboren zal worden.

Ook wij als christenen, - want wij zijn immers ook die volken, - wij kunnen niet, zonder de verhalen van het Oude Testament.

Maar zo zijn hier in het begin van het evangelie van Mattheüs de volken al aanwezig en staan rond het kind.

Het kind Jezus, het licht van God, schijnt al in deze wereld. En zou dat niet de reden tot blijdschap zijn? Bij de herders, bij de wijzen? En ook bij ons?

Het licht van God schijnt en roept mensen om in dat licht te leven en hun weg te gaan.

In vertrouwen op de kracht van dat Licht kunnen ook wij, laten zien wat dat licht van God betekent voor ons leven en hopelijk zo uitnodigend zijn voor mensen die zoeken naar dat Licht.

Mattheüs, die vooral voor de joodse christenen schrijft, wil met zijn verwijzingen naar het oude Testament laten zien dat het kind van Kerst staat in de lijn van heel de geschiedenis van God met het volk Israël en met de volken.

Daarom begint Mattheüs zijn evangelie ook met het geslachtsregister: 'de afstamming van Jezus, zoon van David, zoon van Abraham'. Daarmee zijn we ook op de 1^e zondag van Advent begonnen, met die lezing.

Zoals in die geschiedenis God steeds weer door profeten en koningen het volk heeft geleid en bevrijd, ook in tijden van onderdrukking,

zo breekt in dit kind opnieuw Gods bevrijdende heil door.

Gaat er opnieuw een licht op in een donkere tijd.

Het is een verhaal van hoop, dat Mattheüs hier schrijft voor zijn volksgenoten.

Zijn volksgenoten die onderdrukt worden door de Romeinen, de stampende laarzen waar Jesaja al over spreekt klinken ook dan weer in Israël.

Na dit verhaal van de magiërs vertelt Mattheüs over de kindermoord in Bethlehem door Herodes en verwijst daarbij naar een tekst van de profeet Jeremia, over Rachel die weent om haar kinderen.

De stampende laarzen van onderdrukking en geweld zijn van alle tijden.

Niet alleen uit de tijd van Oude of Nieuwe Testament, steeds weer in de geschiedenis worden volken, kinderen vermoord tot in onze tijd, zoveel onschuldige mensen slachtoffer zijn van geweld.

Of sterven mensen soms veel te jong, kinderen nog aan het begin van hun leven.

En tegen al het duister in lezen we het evangelie.

Mattheüs wil vertellen dat ook al zijn dood en verderf, geweld en onderdrukking van alle tijden,

ook zàl er steeds weer een ster opgaan, het licht van God tegen het donker, tegen het verdriet en de wanhoop, tegen het onrecht en de vernietiging.

Het licht van God in het leven van mensen: dat kunnen wij gestalte geven. Daarom hebben wij ook in de laatste dienst van het oude jaar lichtjes aangestoken, in de hoop dat het licht zal worden voor al die mensen, voor onszelf.

Wij mogen, net als de magiërs uit het oosten, die ster, dat licht volgen.

En hoe het verder met hen gaat?

We horen er verder niets van, want zij verdwijnen, via een andere weg, voorgoed uit beeld. Maar er is hun - dat is zeker - in elk geval een licht opgegaan. Er is een licht dat over hun leven straalt. En in die zin zijn ze ook werkelijk wijzen geworden.

Het verhaal over de wijzen uit het Oosten is uiteindelijk, denk ik, een verhaal over goed en kwaad. Het krijgt aan het begin van een nieuw jaar een speciale betekenis.

Welke weg kiezen wij in het jaar dat voor ons ligt?

In ons dagelijks leven zijn goed en kwaad vaak niet zo duidelijk te onderscheiden.

Maar wie het kind van Bethlehem in de ogen heeft gezien, en door Hem in zijn hart geraakt is,

wie, net als die wijze mannen, 'een licht is opgegaan', doet als zij en mijdt de weg van het kwaad.

Die kiest voor de weg van de ster, die ons brengt bij dat kwetsbare kind, dat in ons bestaan wil komen

Want:

als een woord is Hij gegeven

als een nacht van hoop en vrees

als een pijn die ons geneest

als een nieuw begin van leven.

Loosdrecht, Gereformeerde Kerk
ds. Hillegonda Ploeger